

Het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK) plant een nationale strategie "Erfgoed in gevaar"

Verviers, 25 maart 2022: De staatssecretaris voor Wetenschapsbeleid, Thomas Dermine, zal op vrijdag 1 april aan de regering vragen om een subsidie van 1,1 miljoen euro toe te kennen aan het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK) in de nasleep van de reddingswerken voor het erfgoed dat in juli 2021 werd getroffen door de overstromingen. De ondernomen acties hebben immers aangetoond dat er een brede en transversale visie moet worden uitgewerkt. Als federaal expertisecentrum voor het Belgisch cultureel erfgoed zal het KIK een nationale strategie ontwikkelen voor het behoud van beschadigd roerend en onroerend erfgoed, met als uitgangspunt de overstromingen. Dat zal gebeuren in nauwe samenwerking met de plaatselijke partners en de organisaties belast met het Waalse en, parallel daarmee, het Brusselse en Vlaamse erfgoed. Bovendien zal dit project, met de naam "Erfgoed in gevaar – Evaluatie en vooruitzichten 2022-2024", ook een betere zorg mogelijk maken voor het Belgisch cultureel erfgoed dat wordt bedreigd door de klimaatverandering. Het dramatische voorbeeld van de musea van Verviers, die in juli zwaar werden getroffen, illustreert de noodzaak van zo'n transversale strategie.

Het door overstromingen getroffen erfgoed: naar een geïntegreerde aanpak

In juli 2021 werd België, en in het bijzonder Wallonië, geteisterd door overstromingen van ongekende omvang. Meer dan 250 erfgoedsites, waaronder ruim honderd beschermde gebouwen en sites en 75 culturele instellingen, werden zwaar beschadigd. De regionalisering heeft geleid tot een gebrek aan coördinatie tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus – federaal, gemeenschappen en gewesten – op het vlak van het Belgisch cultureel erfgoed. Het ontbreken van een transversale visie op het beheer ervan bij rampen, de ontoereikende voorbereiding van de sites (afwezigheid van noodplannen), de kritieke periode van de overstromingen (zomervakantie) en de gevolgen van de economische en gezondheids crisis hebben de uitvoering van een gecoördineerde en doeltreffende interventiestrategie belemmerd. Sinds het begin van deze crisis heeft het KIK, onder de bevoegdheid van staatssecretaris Thomas Dermine, alles in het werk gesteld om de bijstand aan het getroffen cultureel erfgoed te organiseren en te coördineren. Dat gebeurde in nauwe samenwerking met de organisaties in de deelstaten.

Thomas Dermine, staatssecretaris voor Wetenschapsbeleid: *Ik ben zeer erkentelijk voor de enorme inspanningen die al zijn geleverd om de meer dan 250 getroffen erfgoedsites te helpen. Met de financiering van 1,1 miljoen euro die ik zal aanvragen, zal het KIK de culturele sector in heel België kunnen bijstaan om lessen te trekken uit de crisis én zich te wapenen tegen toekomstige rampen.*

Het KIK stelt zijn interdisciplinaire expertise op het vlak van risicobeheer, preventieve conservatie, kunsthistorisch onderzoek, wetenschappelijke analyse en conservatie-restauratie ter beschikking van de deelstaten om de getroffen gebouwen en collecties te redden. Het doel is om de coördinatie en de uitvoering van acties voor het beschadigd roerend en onroerend erfgoed te ondersteunen, zij aan zij met plaatselijke partners en organisaties verantwoordelijk voor het Waalse erfgoed.

Het eerste luik van deze strategie bestaat uit het formaliseren van de werkzaamheden van een noodcomité, in het verlengde van het crisiscomité dat is opgericht bij aanvang van de overstromingen. Dit noodcomité zal de samenwerking tussen de verschillende actoren van de Belgische cultureel-erfgoedsector en de coördinatie van hun acties op nationaal niveau bevorderen. Parallel daarmee begeleiden de deskundigen van het KIK de sector op het terrein met interventies ter plaatse en gespecialiseerd advies om de getroffen instellingen te ondersteunen in hun herstelproces.

Bovendien wijst het KIK op de noodzaak van verder onderzoek naar de fysisch-chemische gevolgen van overstromingen voor het cultureel erfgoed. Het water heeft immers een grote hoeveelheid verontreinigd slib (afvalwater, stookolie, chemicaliën van industrieterreinen) meegevoerd. Het effect van deze producten op erfgoedmaterialen en -technieken is internationaal nauwelijks gekend. Daarom is het van cruciaal belang de kennis te vergroten door middel van toegepast onderzoek om de degradatieprocessen te begrijpen en gepaste behandeltechnieken te bepalen. Vanwege zijn unieke interdisciplinaire expertise is het KIK in België de uitgelezen instelling om dit onderzoek uit te voeren.

Dankzij zijn centrale rol en zijn statuut als federale wetenschappelijke instelling, is het KIK bovendien ideaal geplaatst om de post-crisisanalyse te coördineren. De conclusies hiervan zullen de culturele sector in heel België in staat stellen zich beter te wapenen tegen toekomstige rampen. In de huidige context van klimaat- en energiecrisis, internationale gewapende conflicten en de dreiging van nieuwe natuurrampen (overstromingen, branden, etc.), is het van essentieel belang goed voorbereid te zijn. Vandaar de dringende behoefte aan een alomvattende strategie voor risicobeheer, met inbegrip van nood-, interventie- en herstelplannen.

Dit project zal worden uitgevoerd in nauwe samenwerking met de deelstaten, de lokale partners, de civiele bescherming, de hulpdiensten en de universiteiten. Om het effect van deze transversale en gecoördineerde strategie te maximaliseren, moeten de inspanningen op termijn bovendien uitmonden in een duurzame structuur. Het KIK heeft het geknipte profiel om deze rol van nationaal expertisecentrum rond rampenpreventie en -beheersing voor erfgoed op te nemen.

De musea van Verviers, een sprekend voorbeeld

De stad Verviers kreeg het bijzonder zwaar te verduren bij de overstromingen van juli 2021. Zestig procent van het beschermde cultureel erfgoed werd beschadigd. Het Museum voor Archeologie en Volkskunde en het Museum voor Schone Kunsten en Keramiek zijn enkele van de museale instellingen in België die het ergst werden getroffen door de ramp. De schade aan collecties en gebouwen is een tastbaar voorbeeld van de nood aan gericht onderzoek om gepaste zorgen te kunnen bieden.

In de nacht van 14 op 15 juli steeg het water in de kelder van het Museum voor Archeologie en Folklore tot een meter. De schade was enorm. Belangrijke werken, zoals de eerste viool van Vieuxtemps en het Bethem van Verviers (een poppentheater), werden beschadigd. In het Museum voor Schone Kunsten en Keramiek stond de kelder volledig onder water. Meer dan 2000 stukken liepen averij op: keramiek in vitrines en in depot, diverse archeologische stukken, beeldhouwwerken in hout, albast, steen of gips... Ondanks deze zware balans blijven de opkomst en de vastberadenheid van de teams op het terrein hoog. Ze worden er actief ondersteund door het KIK.

Al in de eerste dagen na de overstromingen is het KIK ter plaatse gegaan om samen met de musea de schade op te nemen en eerste hulp te organiseren. Op maandag 19 juli schoten experts van het KIK te hulp bij de evacuatie van alle keramische stukken, om ze te reinigen en op de vloer te laten drogen. Dankzij de oproep die op 15 juli door het Blauwe Schild werd gelanceerd, boden vrijwilligers uit heel België hun expertise aan.

Vervolgens werden de kelders van beide musea gesaneerd. Er ging een geweldige golf van solidariteit uit van het Museum M in Leuven, de Universiteit Antwerpen en tal van andere vrijwilligers. Dankzij hun kostbare steun worden nu verschillende werken gerestaureerd, waaronder het Bethlehem uit Verviers en een twintigtal keramische stukken. Het KIK voert de studie en de behandeling uit van de *Zegenende God de Vader* en de *Madonna met Kind*, twee polychrome houten beeldjes (ca. 1500).

Beide musea zijn vandaag nog steeds gesloten voor het publiek en de uitdaging blijft enorm. Het museumteam wordt ondersteund door het KIK om de nasleep van de crisis in goede banen te leiden en de eerstvolgende acties te ondersteunen (correcte opslag van de werken, rationalisering van de reserves, beheer van de toekomstige risico's).

Ondanks de sluiting, blijven de musea hun opdracht vervullen via tentoonstellingen in samenwerkingsverband:

- Trésors du Musée des Beaux-Arts et de la Céramique, van 15 januari tot 28 augustus 2022 in Keramis;
- Les dernières restaurations et acquisitions des Musées de Verviers, van 10 tot 27 maart 2022 in de chapelle des Sépulcrines in Visé.

Persinfo

KIK: simon.laevers@kikirpa.be | 0494 32 07 80

Kabinet van Thomas Dermine : jeremie.demeyer@dermine.fed.be | 0486 35 64 00

Ville de Verviers : communication@verviers.be | Angélique Koop = 0484 59 93 67

Foto's voor publicatie

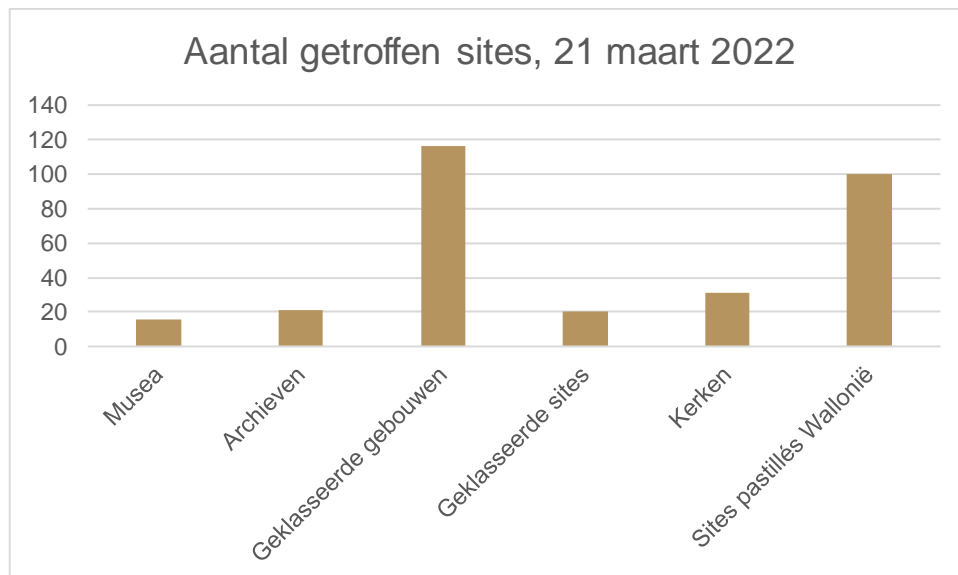
<https://filesender.belnet.be/?s=download&token=b23bfc08-2fa9-48e3-bcdd-97643fda256d>

De balans: erfgoed getroffen door overstromingen in juli 2021

Alle soorten erfgoed werden in verschillende mate getroffen door de overstromingen: monumenten, sites, allerhande collecties, archieven, boeken. Het religieuze erfgoed kreeg het bijzonder zwaar te verduren (meer dan 30 kerken kwamen onder water te staan, waarbij veel liturgische voorwerpen werden beschadigd), net zoals beschermde gebouwen en *sites pastillés*. De zwaarst getroffen provincie is die van Luik, en wel het erfgoed rond de Vesder (Eupen, Verviers, Trooz, Chaudfontaine), vanaf de oostgrens tot waar de Vesder bij Luik in de Ourthe uitstroomt. Ook langs de Maas, tussen Namen en Luik, is de schade aanzienlijk.

Het is nog steeds moeilijk om een precies overzicht te maken van de getroffen sites, aangezien er momenteel geen gecentraliseerde gegevens voorhanden zijn, vooral niet voor privé-erfgoed. De huidige balans werd gemaakt op basis van enerzijds rechtstreeks verzamelde informatie (plaatsbezoeken, verslagen van mensen ter plaatse, enz.), hoofdzakelijk over openbaar erfgoed of erfgoed dat afhankelijk is van openbare netwerken, en anderzijds publicaties. Het werkelijk aantal getroffen sites is dus ongetwijfeld groter.

De vele moeilijkheden bij het drogen van de overstroomde gebouwen leiden ook tot nieuwe rampen, met massale of incidentele schimmelgroei en schade aan de muren door de kristallisatie van zouten (salpeter) enkele maanden na de overstromingen. Voor grote collecties zoals de Musea van Verviers en het archeologisch depot van het Agence Wallonne du Patrimoine bij Namen, zal de behandeling van de stukken nog vele maanden in beslag nemen. Bovendien vereisen de voorwerpen die zijn aangetast door de modder monitoring op lange termijn. De toestand is op dit moment dus nog niet stabiel.

Balans door het KIK,

gebaseerd op gegevens die zijn verstrekt of gepubliceerd door leden van het crisiscomité:

[Overstromingen juli 2021 – Contactpunt getroffen erfgoed | KIK-IRPA \(kikirpa.be\)](#)

*Bron cijfers geklasseerde monumenten en sites in Wallonië: Lettre du Patrimoine, n°65, <https://ediwall.wallonie.be/la-lettre-du-patrimoine-65-janvier-fevrier-mars-2022-papier-096231>

In Wallonië werd 2% van de beschermde gebouwen getroffen en 10% in de provincie Luik. In Verviers werden 56 van de 96 beschermde gebouwen getroffen (= 60% van het beschermde erfgoed van Verviers).

Vlaanderen telt 4 getroffen sites.

Persinfo

KIK: simon.laevers@kikirpa.be | 0494 32 07 80

Kabinet van Thomas Dermine : jeremie.demeyer@dermine.fed.be | 0486 35 64 00

Ville de Verviers : communication@verviers.be | Angélique Koop = 0484 59 93 67

Foto's voor publicatie

<https://filesender.belnet.be/?s=download&token=b23bfc08-2fa9-48e3-bcdd-97643fda256d>